

Andreas Hallberg

Några egenheter i arabisk standardspråksideologi

Inledning

I den arabiska språksfären är det vanliga talspråket – dialekterna – mycket annorlunda än standardarabiska, den form av arabiska som används i skrift och som endast talas i mycket formella sammanhang. Ingen arabisktalande person har standardarabiska som sitt modersmål; det är ett utpräglat skrift- och bildningspråk. Det finns en mycket stark uppfattning i den arabiska språksfären att dialekterna inte är ”riktig” arabiska, att de inte har någon grammatik, att de representerar ett moraliskt och intellektuellt förfall och att det inte går att tänka eller tala om avancerade ting på dialekterna.

Detta att bara betrakta en form av ett språk som korrekt och riktig och att nedvärdera alla andra former finns i olika utsträckning i i stort sett alla moderna språkgemenskaper. Bland lingvister som intresserar sig för föreställningar och idéer om språk kallas detta ofta för standardspråksideologi. Jag kommer här att beskriva hur denna dominerande ideologi tar sig mycket explicita uttryck i den arabiska språksfären och hur detta är en effekt just av det stora avståndet mellan talspråket och skriftspråket. Först kommer jag diskutera standardspråk och dess tillhörande standardspråksideologi ur ett europeiskt perspektiv för att därefter jämföra detta med förhållandena i den arabiskspråkiga världen.

Standardspråk och standardspråksideologi

Begreppet *språk* kan definieras på en rad olika sätt. Det vi vanligen betraktar som olika språk är i mångt och mycket politiskt och historiskt snarare än språkligt betingade entiteter. Anledningen till att svenska, danska och norska kallas olika språk är inte direkt språklig utan att nationsgränserna har råkat dras just så, och varje nation vill gärna ha sitt eget språk. Hade historien artat sig något annorlunda hade Sverige, Norge och Danmark kunnat vara en enda nation,

och det vi nu kallar tre språk hade då antagligen betraktats som tre dialekter av ett enda språk. Ur lingvistisk synpunkt är vår gängse uppdelning mellan sätt att tala olika språk alltså bristfällig. Språkgränserna är ofta godtyckligt dragna och fångar bara delvis den språkliga verkligheten. Det vi kallar ”språk” kan därför betraktas som ett kluster av dialekter (eller varieteter) förenade av familjelikhet – de har liknande uttal, syntax och lexikon – men de är framför allt förenade av att deras talare anser sig tala samma språk, även om de kanske inte ens förstår varandra över dialektgränserna. De här mer eller mindre godtyckliga gränserna är viktiga eftersom de påverkar attityder till och ideologier kring hur vi talar. De flesta människor betraktar sig primärt som talare av en av dessa kategorier vi kallar språk, och inte av en dialekt. Gumperz (2001) har träffande kallat detta språklojalitet. Språklojaliteten kan göra skillnad på mycket liknande varieteter eller förena mycket olika varieteter under samma språk. Han ger hindi och urdu samt serbiska och kroatiska som exempel på språk som är mycket lika varandra men som av talarna betraktas som två distinkta språk. Som exempel på hur språklojalitet förenar olika språk nämner han talare av tyska dialekter i Alsace-Lorraine som anser sig vara fransk- snarare än tyskspråkiga.

Talare som anser sig tala samma språk gör detta genom att underkasta sig en gemensam idé om vilket som är det ”korrekta” och det ”egentliga” sättet att tala detta språk, sina olika dialekter till trots. Det är detta standardspråk, inte de olika dialekterna, som undervisas i skolan, det är standardspråket som är kodifierat (beskrivet i lexikon och grammatikböcker) och det är det som är målet för olika typer av språklig korrigering och tillrättavisning. När man rättar någon för hans språkbruk gör man det med standardspråket som mall. Att däremot på samma sätt rätta någon i riktning mot en dialekt och beskylla denne för att använda sin dialekt på ett felaktigt sätt skulle te sig i det närmaste komiskt. Vi har mycket starka uppfattningar om korrekthet för standardspråket, och kan därför rätta det, men vi har i regel inte sådana uppfattningar om dialekter. De anses inte vara regelstyrda på samma sätt. Typiskt för standardspråket är att det uppfattas som mallen från vilken dialekterna är avvikelser. Det upplevs som logiskt och systematiskt medan dialekterna, icke-standardvarieteterna, upplevs som ologiska och olämpliga för bildade, avancerade och exakta tankar och uttryck. Bruket av dialekter, icke-standardvarieteter, är i sig sällan föremål för klagomål eller rättning, utan det är när de används i sammanhang där man förväntas använda standardspråket som korrigerande åtgärder sätts in. Om en lärare hör en elev i korridoren säga ”Han ba: vadå?” lär hen inte lägga större vikt vid det. Om samma elev använder citatmarkören

ba i en muntlig redovisning eller skriver det i en uppsats kan det rättas och eventuellt påverka betyget.

När en språklig varietet är befäst som standard framstår dess roll för oss som i det närmaste naturgiven. Men det finns inget självklart i att just en viss språklig varietet skulle komma att bli standard. Haugen (1966) har beskrivit den historiska process i vilken en av flera dialekter lyfts upp till att få status som standardspråk under en nations bildande. Nationalstaten eftersträvar inre sammanhållning och yttre avgränsning, och en del i att uppnå detta är att ha ett eget språk som är gemensamt för alla människor inom nationens gränser och som skiljer dem från människor utanför nationens gränser. Processen består enligt Haugen av fyra steg: av alla de dialekter som talas inom nationen *väljs en ut* till att bli en standard, den *utvecklas* för att användas inom administration, bildning och vetenskap, den *kodifieras* i grammatik- och ordböcker och den måste slutligen *accepteras* av inflytelserika grupper som språklig norm. För de europeiska språken skedde detta i den tidigmoderna eran på basis av den bildade borgarklassens språk (Fisher 1996). Standardspråket förblir sedan kopplat till den bildade, textproducerande klassen (akademiker, journalister, författare, tjänstemän, politiker) och då kodifieringen av språket uppdateras görs det mot bakgrund av förändringar i deras språkbruk (jfr. Teleman 1979; Milroy 2007).

Eftersom standardspråket – bildningens och framgångens språk – bygger på språkbruket hos en viss social grupp finns det en klassmässig ojämlikhet i tillgången till standardspråket. Tillhör man den privilegierade gruppen kan man till större utsträckning lita till sin språkliga intuition när man skriver eller på annat sätt uttalar sig i bildade och respektabla sammanhang. Talar man en dialekt som avviker från standardspråket måste man först lära sig att undertrycka sina språkliga intuitioner för på ett korrekt sätt använda sig av standardspråket.

Enligt Milroy och Milroy (1991) som myntade begreppet standardspråksideologi är en av dess viktigaste kännetecken en intolerans mot språklig variation. Det ska helst finnas ett sätt, och endast ett, att uttala eller stava ett visst ord eller att använda en viss grammatisk konstruktion. Ska man till exempel säga ”större än mig” eller ”större än jag”? Oavsett om vi förespråkar den en eller andra besvärar det oss att det finns två olika varianter. I svenska och engelska, båda språk med notoriskt besvärliga rättskrivningsregler, gör sig intoleransen mot språklig variation speciellt tydlig vad gäller stavning (Trudgill 1975; Milroy 2007). Om till exempel ett e-mail eller ett foruminlägg innehåller några vanliga stavfel (en from av språklig variation) kan det få en att snabbt tappa förtroendet för avsändaren, trots att vi vet att stavningsreglerna ofta är godtyckliga och

ologiska. Teleman (1979) beskriver detta som en ”inlärdd irritation”: vi har i skolan lärt oss bli uppmärksamma på och fördöma speciellt vissa typer av stavfel.

I den engelskspråkiga forskningen finns det en stark tradition av kritik av standardspråksideologi. Trudgill (1975) och Labov (1972) är klassiker i ämnet och presenterar skarp kritik av synen på icke-standardvarieteteten i det engelska respektive amerikanska solsystemet. Milroy och Milroy (1991) undersöker standardspråksideologins egenskaper och hur den reproduceras. Bailey (1991) studerar ideologins historiska utveckling och Lippi-Green (1997) hur standardspråksideologin leder till och kan användas för att rättfärdiga diskriminering. Mer nyligen har Curzan (2014) argumenterat för att idéer om språklig korrekthet bör studeras för de effekter de har på talarnas språksyn, istället för att – vilket är lingvistikens allmänna hållning – ignoreras som ovetenskapliga lekmanaidéer.

Det arabiska standardspråket

Den arabiska språksituationen skiljer sig på många sätt från den typiska europeiska situationen beskriven ovan, inte minst för att det arabiska standardspråket kodifierades långt tidigare än de moderna europeiska språken. I och med den islamiska expansionen på 600- och 700-talen kom arabiska mycket snabbt att gå från att ha varit ett i stort sett endast talat språk på Arabiska halvön till att bli språket för administration, bildning och religion i ett av de största imperierna världen skådat. Språket behövde då beskrivas och standardiseras för att anta denna roll och för att kunna undervisas till de erövrade folken. Dessutom var det Koranens språk, språket i vilket Gud har yttrat sin slutgiltiga uppenbarelse. Det behövde därmed studeras av teologiska skäl. Men det behövde också studeras av mer praktiskt juridiska skäl: Koranen och annat på arabiska skrivet material låg till grund för det islamiska juridiska systemet varför det behövde studeras och förstås exakt och systematiskt. Arabiskans grammatik utarbetades under de följande århundradena minutiöst: en grammatisk terminologi utvecklades liksom en språkvetenskaplig metod och språkfilosofi, grammatiska regler fastslogs, och undantag från dessa regler identifierades och listades. I slutet av 1000-talet var denna process klar, och man hade nått fram till en uttömmande grammatisk beskrivning av god, klassisk arabiska.¹

Det är oklart i vilken utsträckning detta språk så som det beskrivs i den här vetenskapstraditionen var det gängse talspråket ens under Profetens tid. Det är i alla fall tydligt att det inte var det när de arabiska grammatikerna började

beskriva det 200 år senare. Med andra ord kodifierade man då språket i en form som inte längre talades utan som representerade ett litterärt och religiöst arv. De talade formerna av arabiska – dialekterna – hade under tiden mer och mer glidit bort från den standardarabiska grammatiken och har fortsatt att så göra därefter. Som renodlade talspråk har de levt sina egna parallella liv och inte påverkats av skriftens konserverande effekt på språkförändring. Den grammatiska beskrivning, reglerna för hur man talar och skriver ”riktig” eller ”ordentlig” arabiska, de regler man lär sig skolan om sitt språk, har dock varit i stort sett oförändrade under 1000 år.

Detta är värt att upprepa: det system för grammatisk beskrivning som slutfördes på 1000-talet, med sina grammatiska regler, förklaringsmodeller och böjningsformer är fortfarande idag, i i princip oförändrad form, det gängse språkvetenskapliga verktyget i den arabisktalande världen och grunden för arabiskundervisningen i skolan. För den som växer upp i denna tradition framstår detta som helt naturligt. För den utomstående iakttagaren är det dock slående. När jag 2008 studerade arabisk syntax vid Jordanska universitetet i Amman hade vi *Šarḥ qaṭr an-nadā wa-ball aš-ṣadā* som kursbok, en grammatik författad av Ibn Hišām på 1300-talet (Ibn Hišām 1990). När jag något år senare studerade vid Damaskus universitet användes där en grammatikbok som var en sammanställning av liknande klassiska verk (Bayṭār 2007). Faktum är att det ännu idag inte finns någon på arabiska författad grammatikbok som tar hänsyn till standardarabiskans moderna utveckling (Al-Wer 1997; Newman 2013). Med andra ord har den grammatiska beskrivningen inte tillåtits uppdateras så som skett i olika utsträckning med de europeiska språken. Den har därmed också haft en starkt konserverande effekt på standardspråket. Varje ny generation har under 1000 år lärt sig samma grammatiska system och sökt rätta sig därefter. Man kan därför idag utifrån kunskaper i modern standardarabiska läsa flera hundra år gamla verk. De svårigheter som ändå finns har framför allt att göra med glidningar i ords betydelser och i fraseologi, vilket är mer gradvisa och subtila förändringar än förändringar i syntax och morfologi. Sådana förändringar går ofta obemärkt förbi eftersom de inte direkt strider mot den formella grammatiken man tränats att vara uppmärksam på. De skillnader mellan klassisk och modern standardarabiska detta resulterat i har funnit stort intresse bland västerländska arabister (se t.ex. Wehr 1943; Blau 1973; Holes 2004) medan man i den arabiska litteraturen, i den mån man alls intresserar sig för dem, betraktar dem som språkliga fel.²

Resultatet av de talade dialekternas snabba förändringstakt i egenskap av

oskrivna talspråk och standardarabiskans konservativa natur är ett förhållande kallat *diglossi* (Ferguson 1959; 1996). Diglossi innebär att två varieteter av ett visst språk används parallellt, en varietet – den lokala arabiska dialekten – för vardagligt och informellt tal, och en annan varietet – standardarabiska – för skrift och formellt tal. Detta är alltså ingen uppdelning i grupper av talare utan i funktion. Arabisktalande personer använder båda dessa varieteter beroende på sammanhang och syfte. Man lär sig en arabisk dialekt som sitt modersmål i och med att man lär sig tala och lär sig standardarabiska först i och med att man lär sig läsa och skriva i skolan. Mycket tidigt lär sig då eleverna i skolan att de inte kan lita på sin egen språkliga (dialektala) intuition. De måste lära sig ett nytt språk i stort från grunden för att läsa och skriva, och detta gör de genom den traditionella arabiska grammatiken beskriven ovan.

Arabisk standardspråksideologi

Den arabiska diglossin och det att ingen grupp i samhället talar standardarabiska som sitt modersmål är en viktig skillnad mot situationen i de europeiska språken. Det finns ingen grupp talare av arabiska vars språkbruk kan fungera som referens för standardspråket. I svenska, engelska, franska, tyska finns det en grupp av talare som lär sig standardspråket (eller någonting mycket närliggande) som sitt modersmål. En förändring i deras kollektiva språk leder till en förändring i standardspråket och så småningom till en revidering av den grammatiska beskrivningen. För standardarabiska finns ingen sådan referensgrupp och det har heller aldrig funnits. Ingen grupp ”äger” standardspråket, vare sig i skriftligt eller muntligt språkbruk. Även modern tidningstext anses till exempel av många språkvetare och språkantresserade i arabvärlden vara undermålig arabiska. Detta har dokumenterats av bland andra Parkinson (1991) och är över huvud taget en åsikt man ofta stöter på i samtal om språk med högutbildade modersmålstalare. Ännu tydligare gäller detta talade former av standardarabiska. Ingen talare har fullständig modersmålslik kompetens i talad standardarabiska med dess många grammatiska ändelser och egenheter som saknar motsvarighet i dialekterna. I mitt avhandlingsprojekt, *Case Endings in Spoken Standard Arabic* (Hallberg 2016), undersökte jag hur arabiska politiker använder en viss typ grammatiska markörer, kasusändelser, när de talar standardarabiska. Dessa ändelser anses traditionellt vara en viktig del av korrekt standardarabiska och en stor del av undervisningen i den arabiska i skolan ägnas åt att förklara och beskriva dem. De har ingen motsvarighet i dialekterna och är därför svåra att bemästra och

de används bara sporadiskt av talarna som undersöks i avhandlingen. Ofta när jag berättar om detta för arabisktalande personer får jag reaktionen att detta ju visar att politiker inte pratar god arabiska och att jag istället borde undersöka sådana talare som fullt ut behärskar standardarabiska. Problemet är att *ingen* i sitt tal använder de här ändelserna så som de enligt traditionell grammatik borde användas. Ingen talar, med detta mått mätt, korrekt standardarabiska.

Detta att ingen till fullo behärskar det arabiska standardspråket (åtminstone så som det traditionellt beskrivs), att det bara används i vissa begränsade sammanhang och på sätt som ofta är föremål för kritik, leder till en stark känsla av förlust av det ursprungliga rena och riktiga språket, och det är dialekterna som får ta skulden för denna förlust. Dialekterna framställs därmed inte bara som avvikelser och felaktigheter från den standardspråkliga normen, vilket vi känner igen från standardspraksideologin i andra språk, utan också som ett existentiellt hot mot standardarabiskan. Dialekterna – och kom ihåg att vi pratar om vad som i praktiken är alla arabisktalande personers modersmål – anses vara tecken på ett moraliskt och intellektuellt förfall. Detta uttrycks ofta i skarpt värderande ordalag, inte minst av framstående arabiska språkvetare. I ett temanummer om diglossi av den egyptiska akademiens tidskrift skriver till exempel Šawqī Dayf, dåvarande generalsekreterare för akademien, att dialekterna är

till alla sina konstruktioner korrumpad standardarabiska. Dialekterna är därför i behov av översyn från språkakademierna i de arabiska länderna, i det att de felaktigheter som trängt in i dem studeras så att de kan återföras till sitt standardarabiska ursprung, såsom görs av språkakademin i Kairo. På detta sätt kommer dialekterna gradvis närma sig standardarabiska överallt där de talas (Dayf 2000, min översättning).

Akademiens långsiktiga mål är alltså att utrota dialekterna och att alla ska tala likadant. Den variation som nu råder tolereras inte. Men åsikterna om dialekten uttrycks ofta i långt mer explicit fördömande ordalag. I samma nummer förklarar till exempel 'Abd al-Karīm Xalīfa, generalsekreterare för den jordanska språkakademin, att dialekterna är symptom på större samhälleliga problem och att de mer och mer avlägsnar sig från standardarabiska "allteftersom det arabiska samfundet sjunker ner i okunskap och blir mer och mer efterblivet" (Xalīfa 2000, min översättning).

Det att dialekterna helt dominerar det vardagliga livet och alla människors vardagliga interaktioner kan då inte förstås som annat än en katastrof. Detta

var det övergripande temat i en dokumentär om situationen för standardarabiska producerad och sänd av den inflytelserika och respekterade nyhetskanalen AlJazeera 2014.³ I dokumentären klargörs av olika akademiker och experter att det arabiska språket riskerar att dö ut (!) eftersom dels dialekterna och dels andra språk, framför allt engelska, håller på att ta över. Till exempel beskrivs det som ett stort problem att utländska barnfilmer numera ofta inte dubbas till standardarabiska, som var fallet förr, utan till de olika lokala dialekterna. Ett annat exempel som tas upp är att de arabiska dialekterna nu har börjat användas i skriven form i textmeddelanden på mobiltelefoner och på sociala medier, dessutom ofta med latinska bokstäver. *Kāriṭa!*, Katastrof! utropar Dr. Aḥmad al-Xāṭib vid Petrauniversitetet i Amman. Han beskriver detta som ett ”missbildat språk” (*luġa mušawwaha*), vilket, förklarar han, betyder att personen som använder detta språk också är moraliskt och andligt missbildad.

Denna officiella och i den offentliga diskursen vedertagna bild av dialekterna har viktiga följder för skolundervisningen. Som nämnades ovan är det i skolan det arabisktalande barnet först möter standardarabiska och det är den enda formen av arabiska som undervisas. Detta är i en bemärkelse naturligt då ett av den allmänna utbildningens syften är att ge alla tillgång till standardspråket. Problemet är att dialekternas existens helt ignoreras, och det i ett språk med mycket stora skillnader mellan dialekterna och standardspråket. I den allmänna arabiskboken för andra klass i Syrien står det till exempel att

[Standard]arabiska (*al-luġa l-‘arabiyya*) är individens verktyg för att tänka och för att till fullo uttrycka sina önskningar och övertygelser, muntligt och skriftligt (al-Xayr och Muḥammad 2011, min översättning).

Detta är uppenbarligen felaktigt, sett till den arabiska diglossin. Standardarabiska är inte någon individs modersmål och därmed inte heller det primära verktyget för att tänka och uttrycka sig. Påståendet är dock rimligt sett utifrån standardspråksideologin, enligt vilken standardarabiska är det egentliga språket, det egentliga modersmålet, och dialekten bara en felaktig och förfelad form av detta modersmål. Språket som undervisas omnämns i citatets ursprungliga arabiska bara just som det ”arabiska språket”, utan någon specifikation om att det handlar om standardarabiska, men i läroboken finns inte minsta antydning till att det skulle finnas något sådant som en syrisk dialekt; det är fullkomligt osynliggjort. I språk som engelska och svenska hade detta varit problematiskt eftersom det skapar svårigheter för elever vars dialekt ligger långt från stan-

dardspråket utan att detta erkänns och utan att pedagogiken anpassas därefter. I arabiska är det långt mer problematiskt eftersom *allas* dialekt ligger *mycket* långt från standardspråket. I praktiken undervisas ett andraspråk som vore det elevens förstaspråk, med alla svårigheter detta medför. (Den vitt spridda uppfattningen bland arabisktalande personer att arabiska är ett extremt svårt språk kan till stor del härledas hit.) Att börja undervisa standardarabiska med andraspråkspedagogik i arabiska skolor skulle kräva att dialekterna erkänns som egna språkliga varieteter, vilket är problematiskt för den rådande, stränga standardspråksideologin.

Noter

- 1 En bra sammanfattande beskrivning av den här processen och det teoretiska komplexet det resulterade i finns i Bohas, Guillaume, och Kouloughli (1990).
- 2 Så t.ex. i *Mu‘jam al-‘aġlāt al-luġawiyya al-mu‘ašira* [A Dictionary of Common Mistakes in Modern Written Arabic] (al-‘Adnānī 1999, engelsk titel i originalet) som listar 2132 ”fel” funna i modern media och anger de rätta formerna på basis av Koranen, profettraditioner och klassiska, månghundraåriga lexikon.
- 3 *Lisān ad-ḍād yajma‘ unā*, AlJazeera, 2014. Filmen finns tillgänglig på AlJazeeras YouTubekanal (<https://www.youtube.com/user/aljazeerachannel>).

Referenser

- Al-Wer, Enam. 1997. ”Arabic Between Reality and Ideology”. *International Journal of Applied Linguistics* 7 (2): 251–65.
- al-Xayr, Buṭayna, och Laylā Muḥammad, red. 2011. *al-Luġa al-‘arabiyya: marhalat at-ta‘lim al-‘asāsī, aṣ-ṣaff as-sābi‘, al-faṣl at-tānī*. al-Mu‘assasa al-‘amma li-t-ṭibā‘a. al-‘Adnānī, Muḥammad. 1999. *Mu‘jam al-‘aġlāt al-luġawiyya al-mu‘ašira*. Beirut: Maktabat Lubnān.
- Bailey, Richard W. 1991. *Images of English: A Cultural History of the Language*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Baytār, ‘Ašim. 2007. *an-Nahw wa-ṣ-ṣarf*. 14:e uppl. Damascus: Jāmi‘at Dimašq.
- Blau, J. 1973. ”Remarks on Some Syntactic Trends in Modern Standard Arabic”. *Israel Oriental Studies* 3: 172–231.
- Bohas, Georges, Jean-Patrick Guillaume, och Djamel Eddine Kouloughli. 1990. *The Arabic Linguistic Tradition*. London: Routledge.
- Curzan, Anne. 2014. *Fixing English: Prescriptivism and Language History*. New York: Cambridge University Press.
- Dayf, Šawqī. 2000. ”Bayn al-fushā wa-l-‘ammīyya”. *Majallat majma‘ al-luġa al-‘arabiyya* 89 (1): 35–49.

- Ferguson, Charles A. 1959. "Diglossia". *Word* 15: 325–40.
- . 1996. "Epilogue: Diglossia Revisited". I *Understanding Arabic: Essays in Contemporary Arabic Linguistics in Honor of El-Said Badawi*, redigerad av Alaa Elgibali, 49–67. Cairo: American University in Cairo Press.
- Fisher, John H. 1996. *The Emergence of Standard English*. Lexington: University Press of Kentucky.
- Gumperz, John J. 2001. "The Speech Community". I *Linguistic Anthropology: a Reader*, redigerad av Alessandro Duranti och Susan Gal, 66–73. Malden, Mass: Blackwell Publishers.
- Hallberg, Andreas. 2016. *Case Endings in Spoken Standard Arabic: Statistics, norms, and diversity in unscripted formal speech*. Lund: Lund University.
- Haugen, Einar. 1966. "Dialect, Language, Nation". *American Anthropologist* 68 (4): 922–35.
- Holes, Clive. 2004. *Modern Arabic: Structures, Functions, and Varieties*. Washington, D.C.: Georgetown University Press.
- Ibn Hišām, Jamāl ad-Dīn. 1990. *Šarh qaṭr an-nadā wa-ball aš-šadā*. Beirut: Maktabat Lubnān.
- Labov, William. 1972. "The Logic of Nonstandard English". I *Language and Social Context: Selected Readings*, redigerad av Pier Paolo Giglioli, 179–215. Harmondsworth: Penguin.
- Lippi-Green, Ros. 1997. *English with an Accent: Language, Ideology, and Discrimination in the United States*. London: Routledge.
- Milroy, James. 2007. "The Ideology of the Standard Language". I *The Routledge Companion to Sociolinguistics*, redigerad av Carmen Llamas, Louise Mullany, och Peter Stockwell, 133–39. London: Routledge.
- Milroy, James, och Lesley Milroy. 1991. *Authority in Language: Investigating Language Prescription and Standardisation*. 2. ed. London: Routledge.
- Newman, Daniel, L. 2013. "The Arabic Literary Language: The *Nabda* (and Beyond)". I *The Oxford Handbook of Arabic Linguistics*, redigerad av Jonathan Owens, 472–94. Oxford: Oxford University Press.
- Parkinson, Dilworth B. 1991. "Searching for Modern Fushā: Real-life Formal Arabic". *Al-Arabiyya* 24: 31–64.
- Teleman, Ulf. 1979. *Språkrätt: om skolans språknormer och sambällets*. Lund: LiberLäromedel.
- Trudgill, Peter. 1975. *Accent, Dialect and the School*. London: Arnold.
- Wehr, Hans. 1943. "Entwicklung und traditionelle Pflege der arabischen Schriftsprache in der Gegenwart". *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* 97 (1/2): 16–46.
- Xalifa, ‘Abd al-Karīm. 2000. "al-‘Arabiyya al-fuṣḥā bayna lahjātihā w-‘ammaḥiyātihā al-muxṭalifa". *Majallat majma‘ al-luġa al-‘arabiyya* 89 (1): 119–25.